

بررسی سیمای زن در دفتر اول مثنوی و مقایسه آن با زن در گلستان سعدی

زهرا حاجی زاده

کارمند دانشگاه پیام نور

انتشارات آذر نهان

۱۳۹۷

سرشناسه	: حاجی زاده، زهرا، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی سیمای زن در دفتر اول مثنوی و مقایسه آن با زن در گلستان سعدی / زهرا حاجی زاده.
مشخصات نشر	: تهران: رازنهان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۱ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۸-۴۴۴-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: مولوی، جلال الدین محمد بن محمد، ۶۰۴ - ۶۷۲ق. -- دیدگاه درباره زن
موضوع	: Mowlavi ۱۲۰۷-۱۲۷۲ -- Jalaloddin Mohammad ibn-e Mohammad, Views on women
موضوع	: سعدی، مصلح بن عبدالله، - ۶۹۱ق. . گلستان -- شخصیت‌ها-زنان
موضوع	: Sa'di, Mosleh-ibn Abdollah . Golestan-- Characters-- Women
موضوع	: مولوی، جلال الدین محمد بن محمد، ۶۰۴ - ۶۷۲ق. مثنوی -- نقد و تفسیر
موضوع	: Mowlavi, Jalaloddin Muhammad ibn Muhammad, 1207-1273. Masnavi-- Criticism and interpretation
موضوع	: سعدی، مصلح بن عبدالله، - ۶۹۱ق. . گلستان -- نقد و تفسیر
موضوع	: Sadi, Mosleh-ibn Abdollah . Golestan -- Criticism and interpretation
موضوع	: زنان در ادبیات
موضوع	: Women in literature
موضوع	: زنان -- شعر -- تاریخ و نقد
موضوع	: Women -- Poetry -- History and criticism
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۷ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian poetry -- 13th century -- History and criticism
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ / ۷۹۷ / ۴۱۵۶
رده بندی دیویی	: ۸۰۹/۹۳۳۵۲۰۴۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۲۲۰۳۲۴

آدرس: میدان انقلاب، اول جماعت زاهدی، کوچه دانشور، پلاک ۱۲، واحد ۲
شماره تماس: ۰۹۱۲۲۲۳۰۲۶۹ - ۰۶۶۹ ۱۸۴۱
آدرس الکترونیکی: raznahanbook@mail.com
آدرس سایت: www.raznahanbook.com

عنوان کتاب... بررسی سیمای زن در دفتر اول مثنوی و مقایسه آن با زن در گلستان سعدی
که مولف زهرا حاجی زاده
که صفحه آرا رضا کاوه
که طراح جلد رضا کاوه
که ناشر رازنهان
که شمارگان ۱۰۰۰ نسخه
که نوبت چاپ اول ۱۳۹۷
که قیمت ۱۴۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-448-444-2

مقدمه نویسنده

هدف این پژوهش شناخت و مقایسه نماد و نگرش دو شاعر بزرگ زبان فارسی به نقش و جایگاه زن می باشد. مقایسه سعدی و مولانا در مورد نگاه آن ها به زن نشان می دهد که در اشعار مولانا به زن بیشتر به عنوان شخصیت نمادین و استعاری نگریسته شده است در حالی که در اشعار سعدی گلستان وجه نقش اجتماعی و زمان مند زن بیشتر هویدا است. مولانا زن را سمبل مسکون و یا همان نفس ملامت گر می داند که هر جا جای او پیدا می شود از یک سو اغواگر و فریبکار است و از سوی دیگر به مرد جنبه ای واقعی و عقلانی می دهد. اما سعدی بازتاب نگاه و نگرش اجتماع زمانه به زن است. این پژوهش بر مبنای روش کتابخانه ای و اسنادی و تجزیه و تحلیل داده ها گردآوری شده از مقالات و کتاب ها صورت گرفته است و در خود این نتیجه را نهفته دارد که ایدئولوژی، جهان بینی و شناخت شناسی، دغدغه های و آرزو ها، شکایات و حکایات هر شاعر تأثیر بسیار مهمی بر وجوه شخصیت پردازی او دارد و تفاوت ها را آشکار می سازد، و تفاوت سعدی و مولانا در نگاه به زن آیشخور از سرچشمه هایی دارد که به آسانی می توان آنها را در وجوه دیگر زندگی و جهان زیست آنها دنبال نمود، بر همین مبنا است که سعدی شاعری اجتماعی، عقلانی و واقعی نگراست که از حوادث زمانه می آموزد و می سراید در حالیکه مولانا در جهان بر ساخته خویش که رابطه کمی با واقعیت های موجود زمانه دارد، زیست می نماید و از این روست که تفاوت نگرش آنها به زن نمود می یابد.

هرزمان که به دریای بیکران مثنوی گام نهی، در برابر عظمت آن و آفریننده اش «فتبارک الله» گویان سر تعظیم فرود خواهی آورد و از ایزد خواهی خواست تا جرعه ای از آن آب حیات در کامت بریزد، مگر قریب حاصل شود. ولی چه جای جرعه که با جام هائیز عطش فرو نمی نشیند و «هل من مزید» گویان در پی جام های دیگر است. حال، «محرم این هوش» چه کسی است؟ آیا نباید راز آشنا بود و محرم؟ تا بتوان از آن دریا در معنی برداشت و به ساحل کلام آورد؟ و اینجاست که زبان گرم و گیرای مولوی، که از عواطف الهی او مایه می گیرد، به یاری برخاسته و چونان ساقی خوش تراش پیمانه های معنی را به دستان نیازمند خواهد سپرد و اکنون این تو هستی که ... می توانی باد بیمایی یا جاده...!

هدف سده از انتخاب موضوع، جلوه های زن در مثنوی و آثار مولانا این بود که که بتوانم چهره زن در نقشهای مخفی زندگی اعم از مادر، خواهر، همسر و... را معرفی نمایم. چرا که این شناخت، موجب خواهد شد تا زنان که چون مهر در صدف روزگاران نهان گشته اند، از پیشینه فرهنگی، عرفانی خود اطلاع حاصل نمایند. زیرا مسلم است که سنت گذشته، راه آینده را نمی توان سپرد. امیدوارم با کاوش در آن به قسمتی از هدف خود رسیده باشم. با وجود قلندریه، تنها به یاری و فضل خدا و راهنماییهای ارزنده اساتید دانشمند، پای در راه نهادم تا بتوانم شخصیت زن را از نظر مولوی معرفی نموده، به غنای فرهنگی زنان بیفزایم، باید بگویم زن از ابتدا شریک شکایت باودانه ای می گردد که نی در مثنوی آغاز می کند، چه بسا که زن هم شاکای است و هم نالان!! مولانا کسی است که کمتر شکایت بیشتر ندارد و آن ساختن اسان کامل است ولی دو را در کارخانه تغییر است و ابزاری که به کار می میرد و تصاویرهایی که می سازد، متفاوت بنظر می آید، در زمانی «خالق است او گویا» سر می دهد و گاهی «اول و آخر در ط» را به زن نسبت می دهد. پس حکایت و شکایت زن در جلوه های گوناگونی خود را می نمایند تا مستعدان چه در بایند. زمانی که به آینه مثنوی می نگریم تا چهره زن را در آن ببینیم، متوجه می شویم که او در نقشهای مخفی جلوه می کند که تمثیل و رمز یکی از آنها است، شخصیت زن در تفاسیر و روایات دینی، همچنین به عنوان «همسر و... خود را جلوه گر ساخته است که درباره هریک تناسب بحث خواهد شد. دنیایی که سعدی در آسار خود ساخته، البته، تصویر درست دنیای واقعی است با همه فراز و نشیبها و با و همه غرایب و عجایب این دنیا را سعدی نیافریده، بلکه دیده و درست وصف کرده است. این دنیا دنیای عصر اوست. سعدی شاعر واقعی است، مخصوصاً شاعر آدمیت است. در آثار سعدی چه نظم و چه نثر به نقش خانوادگی اعضای خانواده، مادر، همسر و روابط زن و مرد اشاره شده است. سعدی مادر را یک نعمت الهی میداند. به طور کلی «در جهان سعدی زن مقامی دارد خاص، اگرچه برخی آرای او درباره زن، گاه مقبول نمیباشد. زن یکدل و پارسا و خوش منش نه تنها همسر خود را در بهشت دارد بلکه مرد درویش را به بزرگیها تواند رساند. آن جا که پاکدامنی باشد و آمیزگاری، در زشتی و زیبایی زن نباید چندان نگریست. اما زن بیحفاظ کسی را میباد. در کانون خانواده، سازگاری و گذشت و تحمل

شرط بقای آن است. سعدی در باره جایگاه زن و مرد سخن زیادی گفته است و معیارهایی برای برتری آن دو بر همدیگر ارائه کرده است که مقایسه مقام زن و مرد را در اجتماع و نیز نسبت به هم آسان میکند. از حکایتهای سعدی آنچه به درستی مشهود است، پذیرفتن اصل برتری مرد بر زن است. اما او زنانی را که اهل عبادت و اطاعت هستند از مردان ناپرهیزگار، برتر می داند. وی هم چنین پس از برشمردن چند خصوصیت که در عرف جامعه مختص مردان است و نسبت دادن آن خصوصیات به زنان، آنها را بر مردان ترجیح میدهد. در پایان باید اعتراف کنم که نتوانسته ام، آنچنان که که درخور کتاب مثنوی و گلستان و شخصیت والای زن می باشد حق سخن را ادا نمایم تا بتوانم تلاشهای خستگی ناپذیر استادان عزیزم را جبران کنم. از این بابت بمن بپوش و امید پذیرش و تأثیر فرهیختگان فرزانه را دارم. در همین راستا این کتاب که برآمده از مجموعه تحقیقات و کدو کاوهای انجام شده توسط اینجانب در سال ۲۰۱۷ بوده است هم اینک جهت استفاده فرهیختگان و پژوهشگران محترم تقدیم می شود.